

Aten, D., Drewes, J., *Geschiedenis van Alkmaar* (Zwolle: Waanders, 2007, 575 blz., €34,95, ISBN 978 90 400 8370 9).

In de geschiedenis van Alkmaar, die in 2007 is verschenen, de eerste van deze stad, is veel herkenbaars te vinden. De centrale rol van de kaas wordt al op de omslag duidelijk: een schilderij van Charley Toorop dat twee kaasdragers uitbeeldt. De betekenis van dit zuivelproduct voor de lokale economie wordt over een tijdspanne van vele eeuwen getekend. Hoe belangrijk die kaas wel was, blijkt bijvoorbeeld uit de vaststelling dat het vestigen van een nieuw omzetrecord op de kaasmarkt in 1648 meer aandacht kreeg dan het sluiten van de Vrede van Munster (205).

Het boek heeft de voor dit type overzichtswerken gebruikelijke chronologisch-thematische indeling. Het verleden is opgedeeld in een aantal tijdsblokken en binnen die blokken komen cultuur, religie, onderwijs, politiek, economie, sociale verhoudingen en stedelijke bebouwing aan de orde. De cesuren voor de tijdsblokken zijn logisch gekozen: 1254 (verlening van het stadsrecht), 1573 (het beleg) en 1795 (de Bataafse revolutie). Aan het begin van ieder blok staat een kort artikelje over de tijdsbegrenzende gebeurtenis. Hier en daar is de strikte tijdsbegrenzing niet volgehouden en worden ontwikkelingen uit een volgende of een vorige periode beschreven. Zo komt de Patriottentijd aan de orde in het eerste hoofdstuk over de politieke ontwikkelingen in het vierde tijdsblok.

Bij de thema's is er een in vergelijking met andere stadsgeschiedenissen ruime aandacht voor cultuur. Aangezien kunstenaars uit Alkmaar over het algemeen niet tot de Nederlandse canon behoren, bevat het boek op dit gebied veel nieuws. Bijzonder interessant is de uitgebreide aandacht voor de lokale muziekgeschiedenis, de persoonlijke passie van de auteur van de hoofdstukken over het culturele leven, de musicoloog Jurjen Vis. Deze neemt ook de delen over de sociale, onderwijs- en religiegeschiedenis voor zijn rekening. Bij dit laatste aspect maakt hij de cruciale rol die de stad in de Noord-Hollandse reformatie heeft gespeeld duidelijk. Hij plaatst deze in de context van het recente onderzoek waarin is aangetoond dat het confessionele kristallatieproces zich over vele decennia heeft uitgestrekt. Dat blijkt ook in Alkmaar het geval te zijn geweest.

Uit verscheidene hoofdstukken komt naar voren hoe belangrijk stadsarcheologie en bouwhistorie voor nieuwe kennis over het stedelijke verleden zijn. De Alkmaarse stadsarcheoloog Peter Bitter maakt duidelijk welke bijdrage recent onderzoek aan de beeldvorming over het ontstaan en de vroege geschiedenis van Alkmaar heeft geleverd, maar ook de bijdrage aan de kennis van latere perioden is niet gering. Voor een overzichtswerk als deze stadsgeschiedenis staan zijn hoofdstukken echter wel erg dicht bij opgravingsverslagen. Zinnen als 'in 1984 en 1995 zijn archeologische vondsten gedaan die wijzen op een opvallend hoge ouderdom van het Hooge Huys' (32) zijn niet gunstig om de leesbaarheid voor de niet-vakgenoot op peil te houden. Over het algemeen is dit boek juist heel leesbaar.

Dat komt mede doordat het aantal auteurs beperkt is gehouden tot tien. Daardoor is een versplintering voorkomen, zoals die bijvoorbeeld bij de

stadsgeschiedenissen van Den Haag en Haarlem is opgetreden, terwijl er aan de andere kant voldoende sprake is van gespecialiseerde kennis. De auteurs hebben voor het merendeel een Alkmaarse achtergrond. Naast de stadsarcheoloog hebben drie (oud-)medewerkers van het Regionaal Archief, de gemeentesecretaris en de waterstaatshistoricus van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier stukken geschreven. De andere drie auteurs hebben zich eerder bezig gehouden met onderzoek naar ontwikkelingen in het noordelijk deel van Noord-Holland, waaronder Alkmaar.

Het boek is mooi vormgegeven met een overvloed aan prachtig illustratiemateriaal. Verreweg de meeste afbeeldingen komen uit het Regionaal Archief, terwijl ook het Stedelijk Museum Alkmaar en de afdeling monumenten en archeologie van de gemeente een flinke bijdrage hebben geleverd. Incidenteel komen reproducties van elders, zoals dat van het beroemde Laurentiusaltaar uit de Grote Kerk, die sinds 1581 in de Domkerk van het Zweedse Linköping hangt (178). De goed gekozen foto's in de hoofdstukken over de twintigste eeuw moeten voor de Alkmaarse lezer een feest van herkenning zijn. De smaakvolle uitvoering van het lijvige werk is mogelijk gemaakt door een groot aantal sponsors, die op de laatste pagina worden genoemd. Opmerkelijk genoeg ontbreekt daarbij de grootste onderneming van Alkmaar en omstreken: de DSB-Bank. De bank en zijn oprichter, Dirk Scheringa, worden in de tekst wel genoemd: als sponsor van voetbalclub AZ. Deze vereniging krijgt ruime aandacht. De auteur van het hoofdstuk over sport, oud-gemeentearchivaris en oud-Kamerlid Gerrit Valk, is erop gepromoveerd.

Dit boek bedient de dubbele doelgroep van de moderne stadsgeschiedenis: geïnteresseerde leken met een lokale binding en professionele (cultuur-)historici, die vergelijkingsmateriaal zoeken om lokaal-regionale ontwikkelingen in een breder kader te plaatsen. Dit vergelijkende perspectief bieden ook verscheidene auteurs van het Alkmaarse boek. Voor de professionele doelgroep is het wel spijtig dat de redactie heeft afgezien van een notenapparaat, waardoor ook de herkomst van de citaten onduidelijk is. De lezer die meer wil weten, moet het doen met een beredeneerde bibliografie, ook een alfabetische ontbreekt. Deze verzuchting neemt niet weg dat de conclusie na lezing moet zijn dat de *Geschiedenis van Alkmaar* een aanwinst is.

R.E. de Bruin, Universiteit Utrecht

Leenknecht, G.-J., Kubben, R., Jacobs, B.C.M., *Opstand en eenwording. Een institutionele geschiedenis van het Nederlandse openbaar bestuur* (Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006, xii + 270 blz., €18,-, ISBN 978 90 5850 234 6).

Het vinden van passende handboeken voor het tertiaire onderwijs is vaak problematisch. De inhoud moet in voldoende mate aansluiten bij de studierichting, het collegethema en jaarniveau – nog afgezien van de noodzaak om de omvang in de pas te laten lopen met het aantal pagina's dat als studielast geldt.